

ŽILINSKÝ
samosprávny kraj

KRAJSKÁ KNIŽNICA V ŽILINE

Knižnica v živote dieťaťa II.

ČITATEĽSKÁ GRAMOTNOSŤ – ZÁKLADNÝ PREDPOKLAD ROZVÍJANIA KLÚČOVÝCH KOMPETENCIÍ

Zborník z odborného seminára
v Krajskej knižnici v Žiline dňa 1. decembra 2017

u. fond
na podporu
umenia

Projekt Učíme sa čítať (aj) v knižnici - program na rozvoj
čitateľskej gramotnosti v prostredí knižníc.

Publikáciu z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.

Krajská knižnica Žilina 2017

Knižnica v živote dieťaťa II.

**ČITATELSKÁ GRAMOTNOSŤ - ZÁKLADNÝ PREDPOKLAD
ROZVÍJANIA KLÚČOVÝCH KOMPETENCIÍ**

**Zborník z odborného seminára
v Krajskej knižnici v Žiline dňa 1. decembra 2017**

© Kolektív autorov, 2017

© Vydala Krajská knižnica v Žiline v roku 2017

Z príspevkov autorov zostavila Ing. Jana Eliašová

Grafický návrh obálky: Mgr. Anna Berthotyová

Príspevky autorov neprešli jazykovou, štylistickou ani grafickou úpravou.

ISBN 978-80-85148-98-5

Publikácia je nepredajná.

Knižnica v živote dieťaťa II.

ČITATEĽSKÁ GRAMOTNOSŤ – ZÁKLADNÝ PREDPOKLAD ROZVÍJANIA KLÚČOVÝCH KOMPETENCIÍ

**Zborník z odborného seminára
v Krajskej knižnici v Žiline dňa 1. decembra 2017**

Projekt Učíme sa čítať (aj) v knižnici - program na rozvoj čitateľskej gramotnosti v prostredí knižníc.

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Obsah

Úvod.....	5
Národná stratégia zvyšovania úrovne a kontinuálneho rozvoja čitateľskej gramotnosti v Slovenskej republiky.....	6
Pomocníci pri čítaní: workshop na podporu čitateľských zručností s prvkami tvorivej dramatiky.....	12
Nebojte sa strašiakov! Tvorivá dielňa na tému knihy J. C. Hronského Smelý zajko.....	17
Aktivity na podporu čítania vo verejných knižniciach v USA.....	23
Prečo čítať deťom.....	31
Spolupráca škôl a knižníc s cieľom zvyšovania čitateľských kompetencií detí.....	35
Intervencie s asistenciou psov (canisterapia) a ich využitie v rámci podpory čítania u detí.....	40
Rozprávky zo škrupinky.....	47

Úvod

Kniha a čítanie je fenomén, prostredníctvom ktorého sa dieťa dostáva do sveta fantázie, prostredníctvom ktorého sa u dieťaťa formuje estetické cítenie, umelecký vkus... Kniha je prostriedok, ktorý rozvíja slovnú zásobu a písomný prejav dieťaťa, podporuje jeho sebavedomie... Tieto a mnohé ďalšie benefity získava dieťa, ktoré číta. Informácie o potrebe a nevyhnutnosti čítania treba odovzdávať nielen deťom, ale aj ich rodičom, ktorí môžu vzťah svojho dieťaťa ku knihe vo veľkej miere ovplyvniť, a to hlavne v predškolskom veku.

Do rúk sa vám dostáva zborník, ktorý prináša príspevky prednesené na odbornom seminári Knižnica v živote dieťaťa. Jeho už druhý ročník opäť zorganizovala Krajská knižnica v Žiline. Účastníci seminára sa mohli dozvedieť o zaujímavých aktivitách, ktoré knižnice pre deti rôznych vekových kategórií realizujú a ktorých hlavným cieľom je aktívne prispieť k rozvoju čitateľskej gramotnosti najmladšej generácie. Uvedomujeme si, že pri súčasnej konkurencii lákavých médií je veľmi ťažké zaujať a osloviť dieťa tradičnou knihou tak, aby čítalo s radosťou a aby sa k čítaniu vracalo po celý život. Súčasný knihovník preto potrebuje nové a nové inšpirácie, aby dokázal dieťa zaujať a motivovať k čítaniu. Praktické skúsenosti a nové nápady potrebné pri práci s deťmi mohli účastníci seminára získať aj na tvorivých dielňach /workshopoch/, ktoré viedli skúsené odborníčky z oblasti práce s deťmi a mládežou.

Veríme, že seminár pomohol knihovníkom i pedagógom pri skvalitňovaní ich práce a pri hľadaní nových inšpiratívnych metód pri práci s deťmi.

Mgr. Katarína Šušoliaková, riaditeľka Krajskej knižnice v Žiline

---

Národná stratégia zvyšovania úrovne a kontinuálneho rozvoja čitateľskej gramotnosti v Slovenskej republike

Mgr. Božena Sobolová, Krajská knižnica v Žiline

Čitateľská gramotnosť sa považuje za základnú a existenčnú kompetenciu vzdelaného človeka, bez ktorej nie je možné dosiahnuť ďalšie kompetencie. Čitateľská gramotnosť je celoživotne sa rozvíjajúca vybavenosť človeka vedomosťami, zručnosťami, schopnosťami, postojmi a hodnotami potrebnými pre využívanie všetkých druhov textov v rozličných individuálnych i sociálnych kontextoch. Čitateľsky gramotný človek využíva informácie získané z prečítaného textu k vlastnému rozhodovaniu a konaniu, na seba rozvoj a čítanie bohato zúročuje v celom svojom živote a vo všetkých jeho dimenziách. Čitateľská gramotnosť je jedným z hlavných cieľov výchovno-vzdelávacieho procesu, ktorá v sebe zahŕňa schopnosť uchopenia textu, t.j. intelektuálne spracovanie všetkých druhov informácií (schopnosť identifikovať informácie obsiahnuté v texte, hodnotiť prečítané a spájať myšlienky v kontexte s predošlými poznatkami a vedomosťami, schopnosť text reprodukovat', dedukovať z prečítaného, utvoriť si vlastný úsudok, vyvodit' hlavné myšlienky, poučenia a závery a pod.)

Výsledky testovania našich žiakov v čitateľskej, matematickej i prírodovednej gramotnosti v rámci medzinárodného testovania 15-ročných žiakov krajín OECD (OECD - Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj - je medzivládna organizácia tridsiatich piatich ekonomicky najrozvinutejších štátov sveta, ktoré prijali princípy demokracie a trhovej ekonomiky) potvrdili nízku

---

úroveň vedomostí našich žiakov, keďže v spomínaných testovaniach sa umiestnili na spodných priečkach zúčastnených krajín. Novšie merania v rámci testovacieho programu PISA (Programme for International Student Assessment) dokumentujú, že u slovenských žiakov sa sledovaná gramotnosť nielen že nezlepšuje, ale podiel žiakov s nízkou gramotnosťou má vzostupnú tendenciu.

Vzhľadom na nepriaznivé výsledky testovania slovenských žiakov začal Národný ústav certifikovaných meraní s pravidelným elektronickým testovaním žiakov zo všeobecnovzdelávacích predmetov, z čitateľskej, matematickej, prírodovednej a finančnej gramotnosti, a to na rôznych stupňoch. Testovania sa zameriavajú na overovanie čitateľských kompetencií – práca s informáciami, schopnosť žiakov interpretovať rôzne druhy súvislých i nesúvislých textov, schopnosť argumentovať... Testy tiež overujú hĺbku vedomostí a zručností, schopnosť žiakov aplikovať poznatky, objavovať stratégie a riešenia.

Nedostatočná úroveň čitateľskej gramotnosti našich žiakov viedla k potrebe vzniku národnej stratégie a potrebe systematického a koncepcného prístupu v tejto oblasti. Treba pripomenúť, že v rezorte kultúry a ani v rezorte školstva nebol v minulosti na národnej úrovni vytvorený jednotný koncept, ktorý by v oblasti kultúry čítania nastavil dlhodobu pozitívne smerovanie a vytvoril kontinuitu. S cieľom postupného riešenia spomínanej nepriaznivej situácie bola schválená **Národná stratégia zvyšovania úrovne a kontinuálneho rozvoja čitateľskej gramotnosti**. Jedným z hlavných úloh stratégie je vytvorenie funkčného systému formálneho vzdelávania s prepojením na neformálne vzdelávanie, a to od predškolského veku až po dospelú populáciu vrátane seniorov. Rezort školstva považuje rozvíjanie čitateľskej gramotnosti za jeden z hlavných cieľov celého vzdelávacieho

---

procesu a spomínané úlohy sa stali kľúčovými článkami aj v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky na roky 2016 – 2020.

Medzi základné ciele **Národnej stratégie zvyšovania úrovne a kontinuálneho rozvoja čitateľskej gramotnosti** v oblasti školstva patria: pripraviť návrh potrebných legislatívnych zmien v nadväznosti na potrebu rozvoja čitateľskej gramotnosti, zvýšiť nároky na kvalifikačné predpoklady učiteľ'ov, prehodnotiť metodiku tvorby, schvaľovania a vydávania učebníc, učebných metodík a podporných materiálov v súvislosti s úlohami zameranými na rozvoj čitateľskej gramotnosti, uplatňovať také formy vyučovania, ktoré prepájajú poznatky z rôznych predmetov, zvýšiť popularizáciu a publicitu čítania (výsledkom je vyhlásenie Roka čitateľskej gramotnosti 2016/2017), zvyšovať povedomie rodičov

---

o dôležitosti čitateľskej gramotnosti informovanosťou a ich zapojením do edukačného procesu, vyčleniť finančné prostriedky pre školy s cieľom obnovy knižničných fondov školských knižníc a i. Stratégia zdôrazňuje, že kvalita učiteľov je v rámci školy najdôležitejším faktorom, ktorý ovplyvňuje rozvoj čitateľskej gramotnosti a učelia by mali byť počas celej svojej profesijnej kariéry dostatočne podporovaní v tom, aby prehodnocovali svoje vzdelávacie potreby a získavali nové znalosti, zručnosti a schopnosti, vrátane čitateľských znalostí a zručností. Pre profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov a pre zlepšenie jazykovej praxe budúcich učiteľov sa plánuje zaviesť jazyková príprava – štylistika, rétorika a praktická komunikácia a taktiež špecializácia a postgraduálne štúdium v tejto oblasti.

Národná stratégia zvyšovania úrovne a kontinuálneho rozvoja čitateľskej gramotnosti obsahuje aj údaje o strategických partneroch a prináša SWOT analýzu.

Pri zvyšovaní čitateľskej gramotnosti v oblasti kultúry výnimočné postavenie patrí aj **Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky**, ktoré má starostlivosť o literatúru priamo vo svojej kompetencii. Ministerstvo kultúry okrem podpory vydávania kvalitnej literatúry, dlhodobo finančne podporovalo celoslovenské aktivity zamerané na podporu a rozvoj čítania (Čítame s Osmijankom – pridaj sa aj ty, Celé Slovensko číta deťom, Čítajme si – detský čitateľský maratón, Dni detskej knihy...), ale aj kvalitné podujatia na regionálnej úrovni (Vianoce s detskou knihou, Tvorcovia kníh medzi deťmi a mládežou, S knihou ma baví svet, Desaťtisíc míľ v literárnom mori Liptov, Jašíkove Kysuce a pod.). Od roku 2016 spomínané aktivity finančne podporuje novovzniknutý Fond na podporu umenia.

Ministerstvo kultúry je zriaďovateľom aj ďalších kultúrnych inštitúcií, ktoré svojou aktivitou pozitívne zasahujú do procesu zvyšovania povedomia o čítaní a zvyšovaní čitateľskej gramotnosti (Národné osvetové centrum, Slovenské národné múzeum, Slovenská národná galéria a BIBIANA - Medzinárodný dom umenia pre deti a mládež). V tomto období je v schvaľovanom procese zriadenie **Centra literatúry pre deti a mládež a podporu čítania** pri Medzinárodnom dome umenia pre deti a mládež, ktoré by malo poskytnúť odborný potenciál a schopnosť riešiť krízový stav čítania detí na Slovensku, ale tiež by malo poskytovať odbornú, konzultačnú a metodickú činnosť a rozvoj aktivít zameraných na podporu čítania.

Pri zvyšovaní úrovne čitateľskej gramotnosti sa možno oprieť aj o ďalšie fungujúce kultúrne a vzdelávacie inštitúcie, medzi ktoré patria aj **knižnice** na všetkých úrovniach. Práve knižnice predstavujú neutrálnu pôdu otvorenú širokému spektru používateľov, čím na seba berú s ohľadom na podporu čitateľských schopností ústrednú úlohu. Knižnice si toto svoje poslanie uvedomujú a realizujú rôzne podujatia a projekty, z ktorých mnohé sú už pravidelne každoročne organizované a majú mimoriadny význam pri podpore a rozvíjaní čitateľskej zdatnosti čitateľov.

Školské a knižničné prostredie nie je jediným činiteľom, ktorý má vplyv na rozvoj čítania. Zapojenie **rodičov** a priaznivé rodinné prostredie, ktoré knihy akceptuje, má pre vývoj čitateľských zručností detí, a to hlavne v predškolskom veku, zásadný vplyv. Potrebná je však intenzívna osveta rodín zameraná na propagáciu čítania s hlavným cieľom, aby sa čítanie stalo dôležitou súčasťou kultúry rodín a vôbec kultúry moderného človeka 21. storočia.

Zoznam použitých zdrojov:

Národná stratégia zvyšovania úrovne a kontinuálneho rozvoja čitateľskej gramotnosti [online]. 2017 [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: https://mpcedu.sk/sites/default/files/oznamy/narodna_strategia_cg_msvvas_sr_6102016.pdf

Koncepcia rozvoja kultúrnych a čitateľských kompetencií detí prostredníctvom kultúrnej výchovy s cieľom zriadenia Centra literatúry pre deti a mládež a podpory čítania – návrh [online]. 2017 [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=27053>

Kľúčovým prvkom pre rozvoj čitateľskej gramotnosti je učiteľ [online]. 2017 [cit. 2017-12-10]. Dostupné z:

<http://www.skolskyportal.sk/prevadzka-skoly-vzdelavanie-vychova-skola-rodina/klucovym-prvkom-pre-rozvoj-citelskej-gramotnosti>

Výsledky slovenských 15-ročných žiakov sú podľa medzinárodnej štúdie PISA 2015 pod priemerom krajín OECD [online]. 2017 [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vysledky-slovenskych-15-rocnych-ziakov-su-podla-medzinarodnej-studie-pisa-2015-pod-priemerom-krajin-oecd/>

PISA – čitateľská, matematická a prírodovedná gramotnosť 15-ročných žiakov ZŠ a SŠ [online]. 2017 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: http://www.nucem.sk/sk/medzinarodne_merania/project/5

Pomocníci pri čítaní: workshop na podporu čitateľských zručností s prvkami tvorivej dramatiky

Doc. Mgr. art. Barbora Krajč Zamišková, ArtD., pedagogička bábkarskej tvorby, Divadelná fakulta VŠMU v Bratislave

V histórii malo bábkové divadlo svoje právoplatné miesto – v staroveku malo rituálnu, magickú funkciu, v stredoveku náboženskú, v renesancii a baroku estetickú, v romantizme a realizme národnú, v moderne bábkky nahradili živého herca. V súčasnosti má bábkové divadlo na Slovensku všetky funkcie prepletené – stále je súčasťou pohanských i náboženských obradov (chodenie s Betlehemom, pochovávanie basy atď.), plní estetickú, edukačnú i terapeutickú úlohu. Práve edukačná je pre pedagógov a knihovníkov veľmi užitočná – môžu ju využívať pri svojich aktivitách – podpora čítanie je len jednou z nich.

Priblížime si najnákladnejšie typy bábok, ktoré môžu práve učitelia a knihovníci zaradiť do svojich „pomocníkov“.

Maňuška

1. bábka prstová
2. vychádza z ľudovej jarmočnej komédie – hlavnou rekvizitou bola palica
3. každá krajina má svoju komickú postavu v maňuškovvej podobe – Pulcinella, Buratino, Gašparko, Punch a Judy
4. môže hrať s rekvizitami – tie sú nepomerne väčšie
5. temperament, komika

---

6. vodnie + chyby (nepretržité pohyby, „posunčina“, divadelný čas)

Manekýn

1. bábka zaradená medzi veci – predmety – objekty
2. vychádza z detskej hračky
3. odkryté vodenie
4. držíme ju priamo rukami a modelujeme jej gestá, postoje
5. najuveriteľnejšia bábka
6. rôzne veľkosti

Divadlo objektu / predmetu

1. najbližšie deťom – vychádza z detskej hry
2. oživovanie neživých vecí
3. z tvaru, materiálu, zvuku sa vytvára charakter
4. voľná animácia – nemá pravidlá, pravidlá si určuje animátor

Význam

Bábkové divadlo – prvý kontakt dieťaťa s dramatickým umením. Pomocou maňušky je možné oveľa rýchlejšie dosiahnuť výchovný cieľ, osvojiť si rôzne pozitívne návyky, rozvíjať fantáziu a estetické cítenie.

Do 10-12 roku je pôsobenie najsugestívnejšie. Po 12 roku nadobúda bábka expresívny charakter (tvorba scenáru, príprava bábok). Z pohľadu psychológa patria maňušky do tzv. projektívnych hračiek, podnecujúcich imaginárnu hru, do ktorých hráči premietajú svoje skúsenosti a aktuálne problémy. Pedagógovia a terapeuti ju nazývajú ako nedirektívny liečebno-výchovný prostriedok. Vďaka hre odkrývajú príčiny ťažkostí, vzťah k okoliu.

- Dieťa sa schováva za bábku / predmet, čím sa vyhne konfrontácii s okolím
- Dej je pružný, možno ho meniť
- Dieťa môže v hre zotrvať ľubovoľne
- Komunikácie prebieha prostredníctvom bábky, čo napomáha rýchlejšiemu nadviazaniu kontaktu
- Pri hre sa konflikty prenášajú na bábky, je teda možné voľnejšie hovoriť o problémoch

-
- Pri hre sa konflikty riešia
  - Cez bábkou dieťa skôr prijíma pravidlá a usmernenie, ktoré si môže vyskúšať v hre s bábkou
  - Dieťa sa učí primeranej sociálnej komunikácii, rozvíja sa voľne
  - Motivačný činiteľ
  - Citová výchova
  - Vzdelávacia úloha
  - Rozvoj slovnej zásoby

Cvičenia s bábkou

1. chôdza v rytme (hudba)
2. bábka sa schováva
3. bábka hľadá stratenú vec
4. bábka uteká
5. tanec s bábkou
6. bábka sa hnevá
7. nesie ťažké bremeno
8. bábka sa bojí
9. bábka číta
10. situácia zo školy
11. oživovanie predmetu – „prvý nádych“
12. ľudské vlastnosti zahrané predmetom
13. nejaký konflikt

Už Aristoteles r. 350 pred n. l. poukazoval na prítlačlivý vplyv bábký na človeka. Hra s bábkou, maňuškou, patrí spolu s pantomímou a tieňovou hrou medzi najstaršie spôsoby komunikácie.

Podporiť záujem o čítanie môže maličkosť - motivačná hra, správne zvolená otázka, oživenie predmetu, hračky, uvoľnený rozhovor. Práve oživeniu neživého materiálu sa budeme venovať v rámci tvorivej dielne. Dieťaťu je to veľmi blízke a je to súčasťou jeho hry. Práve preto to použijeme na vzbudenie záujmu o čítanie. Veď ak obľúbený medvedík rád číta, tak prečo by to neskúsil aj Miško či Anička?

Nebojte sa strašiakov!

Tvorivá dielňa na tému knihy J. C. Hronského Smelý zajko

*Mgr. Eliška Sadílková, lektorka tvorivej dramatiky, Osmijanko
n.o.*

- **téma:** putovanie, odvaha, životná cesta
- **trvanie dielne:** ideálne celé dopoludnie v rámci projektového vyučovania – zahŕňa čítanie, výtvarnú výchovu, etiku, pohybovú výchovu, finančnú gramotnosť (+ iné podľa fantázie), ale minimálne 2 vyučovacie hodiny

-
- lekcii je možné realizovať, keď deti prečítajú knihu Smelý Zajko

Postup:

A. Zajkovo putovanie

- zopakujeme stručne s deťmi obsah knihy Smelý Zajko pomocou pripravenej myšlienkovej mapy (alebo ju môžeme tvoriť spoločne s deťmi)

B. Úvodný rozhovor s deťmi:

- čo vás v knižke najviac zaujalo? ktorá epizóda, ktorá postava? .....
- aby toto všetko mohol Zajko zažiť, musel na začiatku príbehu urobiť jedno dôležité rozhodnutie – aké? .....(vydať sa na cestu, ísť do sveta)
- v rozprávkach sa hrdinovia často vydávajú na cestu, poznáte nejakých? .....
- prečo idú títo hrdinovia do sveta? .....
- vydávajú sa aj dnes ľudia do sveta? prečo? túžite po cestovaní aj vy? .....
- čo potrebujeme k tomu, aby sme mohli spoznávať svet? .....

C. Cvičenia na prácu s telom

- **telo: napätie x uvoľnenie** – predstava totálne zamrznutého snehuliaka v zime, prichádza jar, slniečko svieti a snehuliak sa pomaly topí (uvoľňujeme telo), sme bábky, príde bábkovodič a dvíha bábku (telo ožíva, cítime napätie)
- deti vo dvojiciach tvoria zo svojich tiel veľké tlačené písmená podľa zadania

-
- deti tvoria **sochy** podľa toho, akú **emóciu** zadáme – hnev, radosť, strach,.... (dbáme, aby aj výraz tváre zodpovedal danej emócií)
  - vo dvojiciach stvárnia podľa vlastného výberu niektorú **situáciu z knihy**: napr. Zajko a medvedica, Zajko sa lúči s mamou, Zajko beží pred psami,.... predvedú a ostatní hádajú
  - **Nerozohrávať, stále sú to sochy, štronzo, fotografický záznam!**

D. Pod'me teraz spoločne so Zajkom do sveta

1. Lektor číta:

Žila raz zajačia rodina. Zajačik chodil po kapustu, Zajačková doma varievala, len synkovi - Zajkovi nechcelo sa robiť. – postavíme na zem zástupnú rekvizitu pre Zajka, napr. čiapku

*Iba pred chalúpkou sedí, do slniečka hľadá, uškom za-
vše pokýva, o všeličom rozmýšľa.*

- Synko-Zajko, z teba nič nevychováme, keď sa ti robiť nechce! — hovorí mu Zajačková.

- Synko-Zajko, nikdy nebude z teba poriadny zajac! Pred chalupou sedíš, do slniečka hľadáš a ani nevieš, kde je kapustné pole. Povedz, o čom toľko rozmýšľaš? — prihovára sa mu Zajačik

- **zadáme deťom úlohu:** predstavte si, že ste Synko-Zajko, sedíte doma – nad čím rozmýšľate? každé dieťa to vyjadří jednou vetou – *pri tom si dá na hlavu čiapku, ktorá zastupuje Zajka*

1. **Rozdelíme príbeh** na jednotlivé etapy putovania – vo pred ich napíšeme na papier a dáme na viditeľné miesto (*vid' zoznam na konci*)

---

2. **Rozdelíme deti na skupiny** – každá skupina pracuje samostatne

- skupiny stvárnia do štrnásť dve – tri etapy cesty (podľa počtu skupín), tak aby obsiahli celý príbeh
- skupiny predvedú postupne za sebou svoje obrázky + stručne ich slovne uvedú

3. **Ďalšie rozvíjanie príbehu** (podľa času, ktorý máme k dispozícii):

- a) každá skupina si vyberie ľubovoľné 3 obrázky, ktoré sú pre ňu v príbehu dôležité a znovu ich za sebou predvedú
- b) každá skupina si vyberie 1 obraz a deti ho „oživia“, rozpohybujú konanie postáv, môžu aj hovoriť – malo by to byť krátke a výstižné (najprv je to len obraz, na tlesknutie lektora ho rozhýbu a na tlesknutie zase znehybnajú)
- c) rozdelíme deti do dvojíc
  - každá dvojica namaluje alebo urobí koláž jedného úseku cesty
  - výkresy spojíme za sebou tak, aby vznikol obraz Zajkovho putovania
  - každé dieťa sa postaví k tomu úseku cesty, ktorý by chcelo zažiť

2. **Záverový rozhovor:**

- ktorý úsek cesty ich láka najviac? Čo je na ňom zaujímavé, čo by chceli zažiť, ...
- čo musíme urobiť, ak chceme napr. zbohatnúť alebo získať vedomosti,... (musíme opustiť istoty,

---

vyskúšať niečo nové, ísť do sveta, nebáť sa, prekonať svoj strach...)

- kto mal v živote z niečoho strach a ako ho prekonal?
- mnohým deťom sa bude páčiť Zajkova odvaha, vďaka ktorej zbohatol – toto je ideálna príležitosť porozprávať sa o tom, že Zajko peniaze neprejedol, ale investoval – kúpil kapustné pole a navyše tým pomohol ostatným zajacom
- čo by ony urobili s takýmto bohatstvom? Sú peniaze dôležité? Ako s nimi zaobchádzať?

3. Malý rituál na vzťahy

- vyberieme jedno dieťa, postavíme v priestore do úlohy Zajka
- každý postupne vyjadrí svoj vzťah k Zajkovi – gestom, pohybom, zvukom, slovom – čo k nemu cíti, čo si o ňom myslí... (nezabudnime upozorniť deti, že negatívne gesto sa smie len naznačiť)
- v úlohe Zajka sa deti môžu vystriedať

4. Lektor si dá na hlavu čiapku a v úlohe Zajka všetkým zopakuje svoj odkaz: "Strašiakov sa nebojte, psom sa nedajte, a keby vám chcel niekto ublížiť, radšej zutekajte!"

H: Rozdáme deťom predtlačенú myšlienkovú mapu (alebo si ju vytvoria deti samé)

- deti dopĺňajú do nej predstavu o sebe a svojej životnej dráhe

Etapy putovania:

1. Zajko a jeho rodina + domček + lúčenie

-
2. Zajko letí na lietadle + pád
  3. Hniezdo na jedli + vrana
  4. Medvedica + medvied'atá + Zajko slúži
  5. Zajko uteká pred ľuďmi v lese + kotúl'a sa v snehovej guli
  6. Jarmok + utekajúci ľudia + Zajko s bubnom
  7. Zajka naháňajú poľovnícke psy
  8. Zajko spí v lese + zbojníci si delia dukáty
  9. Zajko bubnuje + zbojníci utekajú
  10. Zajko u krajčír'a
  11. Zajko si zariadi byt + sova u neho slúži
  12. Zajko kupuje kapustné pole + zajace sa tešia
  13. Zajko sa vracia domov vo vlastnom aute
  14. Zajko sa žení

Aktivity na podporu čítania vo verejných knižniciach v USA

Mgr. Helena Mlejová, Mestská knižnica v Bratislave

Čitateľská gramotnosť a jej rozvoj patria k nevyhnutným predpokladom pre ďalšie vzdelávanie v živote človeka. Na jej rozvoji sa podieľa rodina, škôlka, škola - prostredie, ktoré ovplyvňuje malého človeka od jeho prvých krokov a sprevádza ho ďalším životom. Knižnice sú verejným priestorom a sú ideálnym miestom na realizáciu projektov na podporu čítania, na rozvoj čitateľských kompetencií detí a mládeže.

Verejné knižnice na Slovensku sú v realizovaní programov čitateľskej gramotnosti veľmi aktívne a pre deti, rodičov, školy i škôlky ponúkajú rozličné zaujímavé a prínosné aktivity. Pre inšpiráciu a získanie nového pohľadu sú vždy zaujímavé návštevy zahraničných knižníc. Počas dvoch júlových týždňov som mala možnosť spoznať prostredie amerických knižníc, ktoré sa mi odкрыlo vďaka návštevníckemu programu American Libraries. Z toho, čo som videla a zažila konštatujem, že veľká federácia, ako Spojené štáty americké sú, má ďaleko od dokonalého systému knižníc. Stretávajú sa a bojujú s každodennými problémami, čelia výzvam. V ich činnosti je však aj množstvo zaujímavých aspektov, ktoré stoja za inšpiráciu.

Americká asociácia knižníc (ALA) je celofederálna inštitúcia s profesionálnymi zamestnancami, ktorá zastrešuje a bráni záujmy knižníc vo všetkých štátoch USA. Každá knižnica, ktorá je jej členom, si môže byť istá, že má podporu silného spojenca a ochrancu svojich záujmov. ALA má zložitú štruktúru a pokrýva všetky knižničné činnosti. Jej článkami sú asociácie, pracovné skupiny, okrúhle stoly. Každá knižnica a jej zamestnanci majú skvelé možnosti spolupráce a aktívneho zapojenia sa do činnosti asociácie.

V súvislosti s prácou s deťmi a mládežou má ALA niekoľko asociácií, ktoré aktívne spolupracujú:

Association for Library Service to Children (ALSC) je jednou z najvýznamnejších divízií ALA, venuje sa podpore a rozvoju knižničných služieb pre deti. Medzi aktivitami má tvorbu kreatívnych programov, výmenu skúseností v oblasti kontinuálneho vzdelávania a podporu spolupráce detských knihovníkov. Členovia tejto divízie sú aktívni knihovníci, ktorí sa spoločne podieľajú na budovaní nových služieb v oblasti služieb pre detských čitateľov.

Young Adult Library Services Association (YALSA) je divízia, ktorej cieľom je budovať služby pre dospievajúcich čitateľov a používateľov knižníc. Jej úlohou je podporovať zamestnancov knižnice pri realizácii aktivít na zmierňovanie dopadov, ktoré súvisia s dospievaním čitateľov a ich strate záujmu o čítanie. Mladí ľudia čelia na ceste k dospelosti mnohým hrozbám a pre knižnice je výzvou pomôcť im a viesť ich v súvislosti s informačnými potrebami a čitateľskými návykmi na ceste úspešným štúdiom a životom.

American Association of School Librarians (AASL) je zameraná na prácu školských knihovníkov a komunitu školských knižníc. Je to organizácia aktívna pri riešení problémov, predvídaní trendov a definovaní budúcej profesijnej náplne pre povolanie školského knihovníka. AASL intenzívne vníma súčasnú realitu a dynamiku profesionálneho prostredia a pomáha svojim členom dosiahnuť univerzálne uznanie školských knihovníkov ako nevyhnutných pedagógov.

Public Libraries Association (PLA) je divízia, ktorá zastrešuje verejné knižnice. Ponúka príležitosti pre ďalšie vzdelávanie, jedinečné iniciatívy verejnej knižnice a priestor na komunikáciu, ktorá združuje zamestnancov verejných knižníc do zmysluplného partnerstva.

Podporu čítania a vzdelávania detí vnímajú v amerických knižniciach ako prepojený komplex aktivít, ktorých cieľom je vytvoriť ucelený systém podnecujúci rozvoj gramotností. Aktivity sa týkajú najmä rozvoja predčitateľskej a čitateľskej gramotnosti, podporujú vzdelávanie na praktickej úrovni. Realizujú sa vzdelávacie aktivity na praktické témy, akými sú informačné technológie, astrobiológia, robotika, inžinierstvo, podnikanie. Vzdelávanie je prispôsobené veku detí, často je prekvapujúca ich vyspelosť a záujmy, ktoré sa prejavujú v relatívne nízkom veku.

Verejné knižnice v USA si uvedomujú svoj potenciál a možnosti, ktoré môžu deťom a mládeži ponúknuť. Venujú im pozornosť nielen v oblasti realizácie programov a zaujímavých aktivít, ale snažia sa vytvoriť pre nich aj priestor a samostatné oddelenie pre vekové kategórie:

- childrens – deti vo veku 0 – 10 rokov,
- tweens – predpubertálny (ale už nie detský) vek 10 – 12 rokov,
- teens – teenageri vo veku 12 – 18 rokov.

Ak to možnosti knižnice čo len trochu dovoľujú, má každá z týchto kategórií vyčlenený svoj vlastný priestor alebo miestnosť, kde majú pre nich určený knižný fond, technologické zázemie, príjemné možnosti posedenia a trávenia voľného času.

Z projektov pre **najmenšie deti** spomeniem dva príklady, ktoré sú vznikli z iniciatívy Americkej asociácie knižníc a majú úspech v celých Spojených štátoch.

Every Child Ready To Read (Každé dieťa pripravené na čítanie) je projekt, ktorého cieľom je pomáhať rodičom rozvíjať skoré gramotné zručnosti u detí od narodenia do 5 rokov. Projekt vznikol vo fáze, kedy knihovníci v asociácii dospeli k záveru, že verejné knižnice by mohli mať ešte väčší vplyv na budovanie skorej gramotnosti detí prostredníctvom programu zameraného na vzdelávanie rodičov a ďalších členov rodiny, v ktorej vyrastajú malí čitatelia. Ak sa dospelí dozvedia čo najviac o význame gramotnosti detí a o tom, ako budovať základné zručnosti pred začiatkom samotného čítania doma, účinok úsilia knižnice sa môže mnohonásobne znásobiť a ich symbiózou sa z dieťaťa stane gramotný a aktívny čitateľ. Projekt poskytuje materiály (vo forme metodických brožúrok, záložiek a posterov) pre zapojenie a

---

podporu rodičov, aby mohli pozitívne ovplyvniť budúce čitateľské návyky svojich detí.

Babies Needs Words Every Day (Deti potrebujú slová každý deň) je projekt, ktorý pomáha rozvíjať kompetencie dieťaťa: hovoriť, čítať, spievať, hrať sa. Program zahŕňa osem vizuálne atraktívnych plagátov, ktoré prinášajú jednoduché efektívne rýmy, hry a ďalšie návrhy na komunikáciu s najmenšími deťmi. Tieto voľne dostupné plagáty sú k dispozícii v angličtine a španielčine a sú ideálne na vyvesenie nielen doma, ale aj v knižniciach, škôlkach, centrách starostlivosti o deti, v čakárňach lekárov a kdekoľvek inde, kde majú deti a ich opatrovatelia čas chvíľu hovoriť, čítať, spievať a hrať sa. V rámci programu je dostupný prostredníctvom knižníc aj zoznam odporúčaných kníh pre rodičov i deti, ktorý poskytuje informácie o vhodných knihách na ďalší rozvoj čitateľskej gramotnosti.

Projekty Teen Read Week a Teen Tech Week sú zamerané na komunikáciu so staršími deťmi a teenagermi.

Teen Read Week je národná iniciatíva na podporu čítania teenagerov – je to týždeň čítania, ktorý sa každoročne uskutočňuje a trvá jeden týždeň v októbri. Jeho cieľom je podnietiť mladých ľudí, aby čítali, boli pravidelnými čitateľmi a používateľmi knižníc. Každoročne vyhlasovaná téma je podnetom pre knihovníkov a pedagógov, aby ju využili na podporu mládeže, aby rozprávali svoje vlastné príbehy, ako aj príbehy kníh, životopisy, autobiografie, ľudové príbehy a ďalšie formy rozprávania a čitateľských aktivít vo svojej miestnej knižnici.

Teen Tech Week je týždeň podpory využívania technológií v knižniciach mládežou. Pre knižnice je to možnosť prezentovať všetky zaujímavé digitálne zdroje a technológie, ktoré sú k dispozícii v rámci ich služieb. Cieľom je pomôcť teenagerom uspieť v škole,

---

pripraviť sa na modernú vysokú školu a kariéru. Každoročná téma podnecuje dospievajúcich, aby využili všetky moderné digitálne nástroje ponúkané knižnicami, aby sa stali tvorcami obsahu a využívali možnosti knižnice na zdieľanie svojich výtvorov, či už ide o videá, aplikácie, hry alebo nejaké technologické riešenia.

Špecifickým a veľmi zaujímavým vzdelávacím programom v amerických knižniciach je STEAM Learning (STEAM = science, technology, engineering, art, mathematics). STEAM je skratka pre štúdium piatich špecifických oblastí učebných osnov - vedy, techniky, inžinierstva, umenia, matematiky. Tieto disciplíny sú integrované do nášho každodenného života a poznatky z nich sú súčasťou mnohých pracovných oblastí. STEAM zvyčajne zahŕňa aktivity, ktoré rozširujú vedomosti o každodennom riešení problémov, podporujú rozvoj kritického myslenia a tvorivosti. Vzdelávanie detí a mládeže dokázateľne podporuje a zvyšuje možnosti ich uplatnenia na trhu práce. Tento projekt je veľmi dobrým príkladom spolupráce detí, školských knihovníkov a verejnej knižnice, v ktorej prostredí sa programy realizujú a ktorá má k dispozícii aj potrebné materiálovo-technologické zabezpečenie.

Summer Reading Program je súčasťou programovej ponuky vo väčšine amerických verejných knižníc. Letný čitateľský program je zameraný na všetky vekové kategórie – od najmenších detí až po seniorov. Jeho cieľom je komplexná podpora čítania v rodine, do ktorej chcú zapojiť všetkých jej členov. Leto predstavuje obdobie, kedy majú viac času na seba a na spoločné aktivity. Zároveň je to obdobie, kedy sú deti dlhší čas mimo školského vzdelávania, preto je užitočné toto obdobie preklenúť aspoň nejakou formou vzdelávania. Do programu letného čítania sú často zahrnuté aj aktivity STEAM Learning, ktoré sú vítaním vzdelávacím bonusom. Knižnice si získavajú čitateľov aj tým, že tento letný program robia pútavou a

---

hravou formou, v rámci ktorej môže získať každý člen rodiny body za to, keď sa zapojí do nejakej aktivity, či už je to samotné čítanie, literárny kvíz alebo iná aktivita spojená s čítaním.

Ponuka vzdelávacích aktivít na podporu čítania, ako aj praktických vedomostí, je v amerických knižniciach skutočne bohatá. Keďže verejné knižnice majú pre obyvateľov svojich miest registráciu väčšinou zadarmo, dokážu ponúknuť možnosti pre vzdelávanie a kultúru širokým masám. Sú garantom verejného kultúrneho priestoru, kde si svoje miesto môže nájsť každý. Sú otvorené dobrovoľníkom, priateľom, podporovateľom. Majú silnú podporu zo strany svojich zriaďovateľov, štátu i celej federácie USA. Knižnice v našej krajine sa môžu inšpirovať mnohým. Môžeme len veriť, že spoločným úsilím sa nám postupne podarí docieľiť zmeny k lepšiemu.

Zoznam zdrojov:

American Library Association [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org>

Association for Library Service to Children (ALSC) [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org/alsc/>

Young Adult Library Services Association (YALSA) [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org/yalsa/>

American Association of School Librarians (AASL) [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org/aasl/>

Public Library Association [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org/pla/>

Every Child Ready To Read [online]. Dostupné na: <http://everychildreadytoread.org/>

Babies Need Words Every Day [online]. Dostupné na: <http://www.ala.org/alsc/babiesneedwords>

Teen Read Week [online]. Dostupné na: <https://teenreadweek.ning.com/>

Teen Tech Week [online]. Dostupné na: <http://teentechweek.ning.com/>

STEM/STEAM Learning for Young Children [online]. Dostupné na: <http://www.educationalplaycare.com/blog/stem-steam-learning-for-young-children/>

Scottsdale Public Library. Summer Reading [online]. Dostupné na: <http://www.scottsdalelibrary.org/summerreading>

Chicago Public Library. Readers Summer Learning Challenge [online]. Dostupné na: <https://www.chipublic.org/news/join-the-super-explorers-this-summer-with-rahms-readers/>

Chicago Public Library. Children's Library [online]. Dostupné na: <https://www.chipublic.org/childrens-library/>

Prečo čítať deťom

Mgr. Lenka Profantová, Turčianska knižnica v Martine

PREČO ČÍTAŤ DEŤOM – tento projekt Turčianskej knižnice v Martine bol spolufinancovaný Európskou úniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko Slovenská republika 2007 – 2013 medzi Turčianskou knižnicou v Martine a Miejskou Bibliotekou Publiczną v Czechowicach-Dziedzicach.

Projekt sa zameriaval na podporu čítania a vytvorenie komfortného prostredia s tým súvisiacim a bol zrealizovaný v roku 2013. Vznikol na základe myšlienky rozvoja komunitných aktivít pre deti predškolského veku a ich rodičov na oboch partnerských stranách knižníc.

Cieľovou skupinou projektu boli deti vo veku 1,5 roka do 3 rokov, deti vo veku od 4 do 7 rokov, ďalej matky na materskej alebo rodičovskej dovolenke, rodičia a vychovávatelia, odborní pracovníci knižníc a taktiež široká verejnosť.

Knižnice postupne rozširujú svoj vplyv a pôsobenie na všetky vekové kategórie obyvateľstva. Myšlienka práce s najmenším čitateľom vznikla na strane poľských kolegov a Turčianska knižnica prijala túto výzvu s očakávaním pozitívneho výsledku – a to zvýšenie návštevnosti oddelenia literatúry pre deti a mládež. Cieľom projektu bolo osloviť rodičov s deťmi na materskej dovolenke a deti v predškolskom veku, aby začlenili knižnicu ako príjemný a zaujímavý priestor aspekt do svojho bežného života.

Najpodstatnejšou otázkou v rámci projektu bolo vybratie atraktívnych aktivít pre túto cieľovú skupinu a vytvorenie miesta na ich realizáciu, čo sa v konečnom výsledku podarilo a Turčianskej knižnici sa otvorili nové možnosti ako uskutočňovať aktivity, ktoré spájajú rodiča, dieťa a čítanie.

Generácia mladých rodičov niekedy nedoceňuje význam čítania pre osobnostný rozvoj detí od najútlejšieho veku. Mladé matky majú obmedzené možnosti spoločenských kontaktov a často i sebazvedelávania vzhľadom na starostlivosť o malé deti. Majú málo príležitostí stretávať sa v kultúrnom prostredí bez zvýšenej ekonomickej náročnosti. K vzájomnému stretávaniu a tráveniu voľného času sú nútené využívať obchodné centrá, ktoré nie vždy poskytujú vhodné prostredie pre ich deti. A preto bol projekt veľkou príležitosťou pre rozvoj a systematizáciu práce s

deťmi predškolského veku. Spoluprácu s verejnosťou sa podarilo odštartovať zaujímavými zážitkovými čítaniami, ktoré zvyčajne finišovali tvorivou dielňou, či veselými rozprávkovými divadielkami. Tento vzťah knižnice a verejnosti je v dnešnej mediálnej dobe krehký a uvedomujeme si, že treba neustále vynakladať dostatok úsilia a aktivít, aby knižnica zostala v očiach ľudí atraktívna.

Spolupráca škôl a knižníc s cieľom zvyšovania čitateľských kompetencií detí

PhDr. Dana Ďuračíková, Mgr. Ľuboslava Gottwaldová, Krajská knižnica v Žiline

Zlé výsledky našich detí v rámci krajín OECD v PISA a PIRLS testovaní stavia aj knižnice do postavenia kľúčového podporovateľa čitateľskej gramotnosti. Krajská knižnica v Žiline sa snaží do značnej miery na túto problematiku reflektovať. Jednak budovaním kvalitného detského a mládežníckeho fondu, ktorého výber je veľmi starostlivo posudzovaný a doplňovaný vhodnou literatúrou pre túto kategóriu, ale v súčasnej dobe najmä aktivitami na podporu čítania. Tento trend sa vo všetkých knižniciach veľmi podporuje a stáva sa pilierom práce detských knihovníkov. Je tu dôležitá spolupráca s viacerými sektormi a organizáciami, v súčinnosti s ktorými sa môže podariť do určitej miery pokles čítania znížiť.

Knižnica pravidelne organizuje pre deti do 3 rokov programy, kde sa zameriava na rozvoj socializácie a prostredníctvom rytmizácie, dramtizácie, rozvoja jemnej a hrubej motoriky, fonematického uvedomovania a ďalších metód práce s najmenšími používateľmi buduje predpoklady na budúce lepšie zvládnutie čitateľských zručností. Deti sa pravidelne stretávajú na „Klube u Knihuľky“ a považujeme tieto stretnutia za prvú podporu pregramotnosti a za dôležitú predprípravu na proces čítania a nástup do školského prostredia

Knižnica spolupracuje s viacerými materskými školami. Vypracovala projekt na základe nového štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie, v ktorom sa snaží na základe tém

---

podporovať všetky oblasti rozvoja predprimárneho vzdelávania, vrátane prierezových tém v oblasti rozvoja predčitateľskej gramotnosti. Materské školy tak pravidelne v dopoludňajších hodinách navštevujú knižnicu.

Zaznamenali sme aj zvýšenie záujmu týchto detí v popoludňajších hodinách s rodičmi, vďaka čomu nám do značnej miery narástol počet detských čitateľov. V spolupráci s materskými školami knižnica organizuje viaceré výstavy, stretnutia so spisovateľmi či tvorivé dielne. Uvedomujeme si dôležitosť práce s najmenšími používateľmi a napriek tomu, že je to práca veľmi náročná a špecifická, je nesmierne inšpirujúce sa vzdelávať a rozvíjať aj v tejto oblasti práce s detským používateľom.

Knižnica sa najintenzívnejšie venuje spolupráci so základnými školami. Okrem pravidelných aktivít, projektov a čitateľských klubov začíname spolupracovať s čitateľskými krúžkami a klubmi v popoludňajších hodinách. Deti tak pravidelne navštevujú knižnicu, kde si okrem podujatia, požičajú knihy a dostanú každý mesiac čitateľský list. Ten im na konci roka zviažeme do čitateľského

---

denníka. So špeciálnymi základnými školami nám momentálne prebiehajú okrem podujatí aj pravidelné dva projekty. Projekt „Abeceda v knižnici“, kde sa prostredníctvom Montessori materiálu zameriavame na prvý kontakt s abecedou. A projekt „Pod’me spolu do sveta“, kde prostredníctvom didaktických pomôcok a príbehov objavujeme s deťmi svet.

Novou aktivitou knižnice je práca s domácimi školákmi – „Homeschooling v knižnici“. Deti sa tak pravidelne spoločne stretávajú a prostredníctvom projektu „Pod’me spolu do sveta“ podporujeme ich čitateľské kompetencie, povedomie o knihách a najmä socializáciu.

Knižnica organizuje aj programy v anglickom jazyku pre deti predškolského veku, ktorých sa v značnej miere zúčastňujú deti cudzincov. Tento klub je populárny najmä medzi početnou

---

kórejskou komunitou, ktorá je v Žiline. Medzikultúrne zblížovanie sa detí, vzájomné sa obohacovanie a celkový kultúrny život komunity, ktorú tvoria jedinci odlišných národov, je osožný pre všetky zúčastnené strany.

Knižnica ako kultúrna inštitúcia hrá dôležitú úlohu v podpore kultúrnej integrácie jedincov odlišných kultúr.

Pomocou krásnych knižiek v anglickom jazyku cielene podporujeme predčitateľskú gramotnosť stimulovaním čítania v rodinách. Takto prispievame k výchove a k budovaniu vzťahu ku kultúre a k umeniu rozprávania príbehov už od útleho veku.

Programy pre deti v anglickom jazyku sú zostavené tak, aby boli spojené s pozitívnou skúsenosťou a navštevujú ich najmä bilingválne materské a základné školy.

Pravidelná práca s detskými knižkami v anglickom jazyku poskytuje dieťaťu aj cenné jazykové zručnosti. Okrem toho organizujeme aj pravidelné programy pre verejnosť. Slovenské deti majú prostredníctvom programov v anglickom jazyku príležitosť stretnúť sa s anglicky hovoriacimi deťmi a prirodzene si tak zvykať na cudzojazyčné prostredie, čím sa zvyšuje ich porozumenie a záujem.

Krajská knižnica v Žiline sa snaží rozvíjať spoluprácu so základnými a materskými školami v meste, pretože si uvedomuje dôležitosť svojho vstupu do procesu nadobúdania čitateľskej gramotnosti.

Intervencie s asistenciou psov (canisterapia) a ich využitie v rámci podpory čítania u detí

Mgr. et. Mgr. Martina Michalková, Zmysel života, n. o.

Psy, ako živé tvory, sú silnými motivačnými prvkami v rámci práce s deťmi. Inak tomu nie je ani pri čítaní. Prostredníctvom nich sa dokážu búrať bariéry, rozvíja sa vzťah nielen k čítaniu ale aj k sebe navzájom, pôsobia na rozvoj sociálneho cítenia a čitateľa za ich prítomnosti dokážu lepšie prežiť vlastné predstavy.

Zážitkové čítanie s labkami pôsobí na:

- rozvoj pozitívneho vzťahu k čítaniu,
- deti vyčleňované z kolektívov sa lepšie do kolektívu včleňujú,

-
- lepšiu kooperáciu/spoluprácu detí medzi sebou navzájom,
  - lepšiu spoluprácu s pedagógmi,
  - rozvoj komunikačných/vyjadrovacích schopností,
  - nesmelé deti sa stávajú odvážnejšími – búranie „bariér“, ...

Je to nenásilná – motivačná forma rozvoja vzťah k čítaniu. Čitateľ dokáže intenzívnejšie vnímať a prežívať danú aktivitu, pričom má výrazne upokojujúci účinok.

Čítanie so zvieratkami ako zážitková forma pozitívneho ovplyvňovania detskej osobnosti prostredníctvom zvierat a kníh slúži na:

- tvorbu pozitívnych asociácií vo vzťahu zvierat – kniha – príroda,
- rozvoj empatie, sociálneho cítenia,
- čítanie pre druhých – pocit sebanaplnenia,
- rozvoj kladného vzťahu ku knihám a zvieratám,
- zmysluplné trávenie voľného času,
- odbúravanie bariér v čítaní,
- motivácia k čítaniu,
- zážitkové aktivity so zvieratkami,
- pozitívne formovanie osobnosti prostredníctvom zvierat a kníh,
- tvorba vlastnej literatúry,
- rozvoj vnímavosti detí,
- rozvoj schopnosti lepšieho vyjadrovania a komunikačnej schopnosti,
- tréning pamäte,
- rozvoj jazykových a kognitívnych zručností,
- priame prežívanie situácií na základe vlastnej skúsenosti,
- lepšie uvedomovanie si zvukov prostredníctvom viacerých zmyslov,

-
- čítanie reči tela a prejavov zvierat,
  - a množstvo ďalších zážitkových aktivít spojených s prežívaním radosti, dobrého pocitu a s rozvojom detskej osobnosti.

Na seminári „Knižnica v živote dieťaťa II.“, ktorý bol zameraný na rozvoj čitateľskej gramotnosti sme si prebrali priame **aktivity**, ktoré využívame v rámci čítania v praxi:

1. Pred čítaním

Pred naším zážitkovým čítaním s labkami praktizujeme s deťmi „**dychovú rozcvičku**“, ktorá slúži k zrelaxovaniu, uvoľneniu napätia a lepšiemu stimulovaniu orofaciálnej (tvárovej) časti detí, kde si precvičujeme aj svaly v okolí úst, ktoré sú zapájané počas čítania.

Pred čítaním apelujeme aj na dôležitosť čítania pre/pri zvieratkách a tým pôsobíme na prebudenie pocitu zodpovednosti u detí voči živému tvorovi, čím vzniká zvýšený záujem nielen o zviera, ale aj o aktívnejšie zapájanie sa do čítania.

Všetky aktivity prebiehajú zážitkovou formou prostredníctvom našich canisterapeutických psov.

Skôr ako začneme s **dychovou rozcvičkou** apelujeme (zážitkovo prostredníctvom psíka) na správne držanie tela/správne sedenie, ktoré je dôležité aj čo sa pozornosti týka (správnym sedením a držaním tela sa minimalizuje aj pocit únavy).

Niekoľko príkladov z našich dychových cvičení, ktoré sme ukazovali na odbornom seminári „Knižnica v živote dieťaťa II.“:

-
- dýchame podľa Elfi – pomalšie, rýchlejšie..., (u detí vždy vyslovujeme priamo meno psíka)
  - dýchame a smežeme sa podľa Elfi (Elfin je plemeno Samojed – neustále vysmiata),
  - oblizujeme sa ako Elfi,
  - štekáme hlboko ako veľký pes,
  - štekáme plytšie ako malý psík,
  - zavíjame ako severský pes alebo vlk (so zaklonenou hlavou),
  - zívame si ako Elfi (veľké ústa),
  - žmurkneme pravým očkom,
  - žmurkneme ľavým očkom,
  - žmurkneme oboma očami naraz,
  - poriadne sa nadýchneme nosom, ako keď Elfi cíti niečo dobré,
  - čucháme,
  - prežívame ako Elfi (môžeme definovať aj strany – ľavá, pravá)...

„Na záver sa na Snežienky (psíka/psíkov) usmejeme – najprv jemný úsmev, potom väčší a teraz sa poriadne sa na Snežienky (psíka/psíkov) usmejte.“

„Snežienky“ je prezývka pre moje sučky (Kerinku, Elfinku, Kloe, Energy). Deti, s ktorými aplikujeme zážitkové čítanie si už prešli našou zážitkovou ukážkou a majú s nimi vytvorený vzťah. Nakoľko ich už poznajú, cez vzťah sa lepšie vytvárajú ostatné asociácie spojené s rozvojom čítania.

Všetky cvičenia (dychové, správne držanie tela, ...) sú (minimálne zo začiatku) asistované. V rámci našich cvičení/programov je možnosť prepájania s písaním, rozvojom jemnej motoriky, grafomotoriky, iných predmetov a vytvárať tak rôzne spojenia, ktoré potrebujeme pri práci s deťmi.

---

2. Samostatné čítanie – priebeh

V rámci priebehu čítania máme vytvorené rôzne „druhy zážitkového čítania s labkami“, pričom si ich určujeme na základe aktuálnej klímy v skupine detí.

Príklad:

- a) Zo psíka je lavica. Deti majú položenú knižku na psíkovi a striedajú sa v čítaní – ja určujem, kedy ide čítať d'alší.
- b) Zo psíka je lavica, pričom si deti určujú kedy ide čítať d'alší na základe vopred dohodnutých pravidiel.
- c) Zo psíka je lavica, pričom druhý psík určuje šteknutím kedy ide čítať d'alší. Pozor! Pri tomto type čítania musí psík, ktorý je „lavicou“ poznať psíka, ktorý zašteká, a nereagovať na šteknutie.

- d) Deti sedia v laviciach a čítajú psíkom/za prítomnosti psíkov.
- e) Deti sedia v skupine na koberci a čítajú.

-
- f) Deti sedia ľubovoľne na koberci a čítajú psíkom/za prítomnosti psíkov rôzne texty, ktoré si vybrali.
- g) Deti sedia v lavici a psík sedí oproti nim, pričom „má nad ich čítaním dozor“.

Typov zážitkových čítaní s labkami sme vytvorili veľmi veľa a vyberáme ich na základe aktuálnej situácie.

3. Po čítaní

Po čítaní nastáva prebieha:

- rozbor textu,
- otázky,
- diskusia,
- tvorba vlastného príbehu (po vete/tách, ...) slúžiaca na rozvoj fantázie,
- rozlúčka so psíkmi podľa pravidiel.

V dnešnej modernej dobe plnej technických vymožeností sme sa „vrátili v čas“ a prostredníctvom našich zvierat, zážitkov a vzťahu sa snažíme rozvíjať aj naďalej u detí vzťah ku knihám. Nie tým, ktoré si prečítajú z počítača, ale tým, ktoré môžu držať v rukách, sami otáčať stránky a to všetko prostredníctvom zážitkov. Naše zážitkové čítanie s labkami v sebe spája viac ako „len čítanie“. Je založené na silnej motivácii, ktorá vzniká na základe vzťahu. Vzťahu medzi sebou navzájom, ku zvieratám/prírode a taktiež ku knihám. Týmto spôsobom rozvíjame u detí komunikáciu, slovnú zásobu, fantáziu a v neposlednom rade vplývame aj na rozvoj empatie a medziľudských vzťahov či vzťahov k zvieratám. Nepoznám lepšie spojenie ako je dobrá kniha, ktorú môžem čítať v prítomnosti mojich zvierat priamo v prírode.

Rozprávky zo škrupinky

Janka Zurovacová, Krajská knižnica v Žiline

V špecializovanom systéme vzdelávania je integrácia detí problémom. Deti na okraji spoločnosti nezapadajú do majority a majoritné deti zas nechápu svojich rovesníkov. Problémom však nemusí byť integrácia vo voľno časových aktivitách detí, ktoré sú určené pre všetky deti bez rozdielu. Práve prostredníctvom týchto aktivít si deti, inak izolované, hľadajú cestu k sebe.

Za posledné roky Krajská knižnica v Žiline vytvorila a realizovala viacero projektov, ktoré priamo alebo nepriamo podporovali začlenenie detí so znevýhodnením do majority. Prostredníctvom celého radu aktivít sme u detí rozvíjali sociálne spolucítenie, tvorivosť či životné zručnosti.

Rozprávky zo škrupinky

Na príbehu slepačej rodiny, kde sa narodilo päť zdravých a jedno zrakovo postihnuté kuriatko, deťom vysvetľujeme dôležitosť pomoci, pochopenia a podpory v rodine i v okolí. Slepačia rodina postupne hľadá pomoc pre nevidiace kuriatko na rôznych miestach: u očného lekára skúšajú okuliare, od sovy dostanú slepeckú paličku. Napokon sa slepačia rodina dostane do školy pre zrakovo postihnuté deti, kde sa učia slepecké písmo. Autorka knihy dostala krásny nápad - vytvoriť názornú abecedu pre nevidiace deti (rovnakú ako Breillovo písmo), za pomoci 6-miestnych obalov na vajíčka a samotných plastových vajíčok.

Ciel'ová skupina: Podujatie s knižkou Rozprávky zo škrupinky autorky Jany Kšiňanovej je určené pre deti, ktoré už poznajú

---

písmená. Častými účastníkmi podujatia boli deti materských škôl, v ktorých sú integrované deti s diagnostikovanými poruchami zraku (Kšišňanová, 2010).

Aké pomôcky pre podujatie používame:

- 6-miestne plastové obaly na vajíčka,
- samotné plastové vajíčka (aby sa pri hre nerozbili),
- paličku pre nevidiacich,
- reliéfne pexeso pre nevidiacich,
- počítač s nainštalovaným programom JAWS and MAGic,
- ... a samozrejme knihu Rozprávky zo škrupinky.

Aktivity podujatia

V rámci podujatia vedieme deti so zdravým zrakom k tomu, aby si empaticky predstavili, aké je to byť nevidiaci alebo slabozraký, aby zistili, že „nevidomý“ neznamená „nevedomý“, aby pochopili, že tieto deti takisto patria medzi nich a často potrebujú ich pomoc:

- Deti učíme chodiť tak, aby viedli „nevidiaceho“ kamaráta, pričom deti si to skúšajú navzájom.
- Deti pomocou „Breillovho písma“, teda pomocou obalov a vajíčok, skladajú rôzne slová a jednoduché vety.
- Zaujímavé pre deti je aj reliéfne pexeso, ktoré hrajú so zatvorenými očami len za pomoci hmatu. Vyhmatávajú obrisy obrázka a tvoria pexesové páry.

Hravou formou pomocou 6-miestnych obalov na vajíčka sa deti naučia spoznávať Braillovo písmo, pracovať s „hovoriacim počítačom“, či pomôcť nevidiacemu človeku napríklad pri prechode cez cestu. Podujatie by nemalo trvať dlhšie, ako 45 minút, počas ktorých deti so zdravým zrakom zvyčajne ľahko pochopia a naučia sa, ako sa treba správať k deťom, ktoré majú zrakové postihnutie.

Zoznam použitej literatúry:

KŠIŇANOVÁ, Jana. 2010. *Rozprávky zo škrupinky*. Bratislava : Únia centier prevencie a pomoci – Dafné, 2010. 44. S. ISBN 9788097036355.

Knižnica v živote dieťaťa II.

**ČITATEĽSKÁ GRAMOTNOSŤ – ZÁKLADNÝ PREDPOKLAD
ROZVÍJANIA KLÚČOVÝCH KOMPETENCIÍ**

**Zborník z odborného seminára
v Krajskej knižnici v Žiline dňa 1. decembra 2017**

Krajská knižnica v Žiline 2017

ISBN 978-80-85148-98-5
Publikácia je nepredajná.